

JOSIP PUPAČIĆ: „MOJ KRIŽ  
SVEJEDNO GORI“

„Razlog“, Zagreb, 1971.

U knjizi *Moj križ svejedno gori*, kroz njena četiri ciklusa i dve samostalne pesme, nalazimo Pupačića kao pesnika zrele vokacije, sa širokim dijapazonom mogućnosti. On ume da bude i uitmenovski narativan, patosan i inverzivan (*Stvaranje sveta*), i himničan (*Veliki svet*), i potresno, melanholično epičan (*Vodama Cetine*), začuje se i topla uspavanka-kantilena (*Spavaj mi, miljeno moje*), ali, odmah zatim, i ak-lamativne, gorke linije pesme *Čime me zaslepljuješ*. Sa dva osnovna pejzaža Pupačić je preokupiran. Svaki od njih za njega je od drugačijeg značenja, određenja i dejstva. Onaj zavičajni, predački, mediteransko-pezantski (*U ovom kamenu, Između neba i zemlje*) — nebo, nasuprot zemlji, kao dve polarnosti sa svojim insignijama — orlom i zmijom — negde u dubini kolektivne, pramitske psihe, pejzaž u kome Pupačić traga, i nalazi univerzalno u lokalnom. I onaj drugi, urbani, koji pesniku donosi samo kišni sumor, plašnju, melanholični ustuk i nesnalaženje.

Pogovor — nekrolog pod naslovom *Rasap svetlosti Josipa Pupačića* napisao je Ante Stamać.

J. K.

OLGA OSTOJIĆ-BELČA:

„ANINA KOŽA“

„Ugao“, Vršac, 1971.

Vršački „Ugao“ nastavlja svoju istrajnu izdavačku delatnost. Upravo je izašla dvadeset peta knjiga ove Biblioteke, *Anina koža*, drugi roman Olga Ostojić.

Kao i u *Smrti godišnjeg doba*, i u *Aninoj koži* Olga Ostojić je pisac vrlo senzibilnog nerva, čija se proza iskazuje pastelnim tonovima, prigušenim zvucima, sa pejzažima u izmaglici pjanog viđenja, predelima stvari i bića koji se fluidno prelivaju pod jar-kom pljuskom zaumnog svetla. Sa izuzetkom kratke, poslednje deonice romana, koja ima iskonstruisanu fabularnu gradnju i pomalo sladunjav, otužan ton melodrame, roman je pun uzdržane mere u iskazima i nepatvorene životnosti u slikama. Fabularno tkivo je porozno i istanjeno, te se sudbine i događaji sa izvesnom setom krune i osipaju u širokom, nedeterminisanom prostoru i vremenu knjige. Ima se utisak da roman implicitno, a neprestano izgovara onu samoću i tišinu kojom su naša bića iznutra poduprta i propeta u svetlo, u život i svet, a, nesumnjivo, baš u toj nutarnjoj samoći i tišini gušće se sluti smrt, jasno se ona ukazuje i kada se neposredno ne ime-nuje, no se u drugim rečima, i čutnji, nazire.

Tako se u *Aninoj koži* neprekidno događa veličanstvena senzacija „malih“ stvari koje dotiču junake, a te stvari se čine jedino istinskim, neporecivim, jer ništa se nije dogodilo ako se u nama nije zbililo, pa, prema tome, i snaga događaja nije u njima samima, no u onoj silini kojom naša bića uznose ili razgrađuju. Ova proza, dakle, izgovara jedan apartan svet koji nije to po sebi, nego po nama, jedino i isključivo po nama.

B.

STJEPAN ČUIĆ: „STALJINOVA SLIKA  
I DRUGE PRIČE“

Zagreb, Biblioteka centra, 1971.

Stjepan Čuić, mladi pripovedač iz Zagreba, predstavio se knjigom *Staljinova slika i druge priče*, koje su tematski podeljene u tri ciklusa: *Priče o gradu*, *Priče o Jeleni* i *Priče o vlasti*.

## INDEKS KNJIGA

Teme pripovedaka vuku svoj koren iz anegdotskog i usmenog kazivanja, kao i iz regionalne istorije. Ove izvore pisac kontaminira i udahnuje im život lokalne sredine. (Duvno, pišćev zavičaj). Sve priče su ujednačene vrednosti, ali su posebno zanimljive one iz ciklusa o vlasti. U njima pisac pokazuje kako mali ljudi doživljavaju „vlast“ i „državu“. Oni razmišljaju uprošćeno, ali toliko logično da se njihovo mišljenje čini i jedino ispravno; a ono se svodi na to da „država“ i „vlast“ vrede onoliko koliko svojim dobrima dopiru do kućnog praga malih ljudi.

U pričama o gradu pisac je uspeo da brojne statične i nežive predmete podigne do života i osećanja i da ih naprosto izjednači sa ljudima, čak i sa voljenom Jelenom.

Čuić ne osvaja naglim i neočekivanim uzletima, nego isključivo mirnim pripovedač-

### MILENKO FRŽOVIĆ

#### vidici

*Osunčen*

*A sa dalekim štitom*

*Ti grlo svoje razotkrivaš*

*Govorom*

*Ne pomišljaš*

*Da je svet lako ranjiv*

*Rečima*

*Premda mu lik ostaje*

*I nadalje netaknut*

*U vremenu ovom*

*Nestaje svetlosti*

*Reklo bi se*

*Biljne*

*Korakom smirenim*

*To prerasta*

*Tamnovanje*

*Opseli su te*

*Pravilnošću tajnom*

*Sa prašinom tako reči*

*Sučelili*

*Natopljen zaboravom*

*Jezik je tvoj nemoćan*

*Vatru da zapali*

*Međutim*

*Vreme nazovi stabilnim*

*Nakon govora*

*Odsad*

*Samo u njemu čulno tavoriš*

kim tonom. I baš zbog te mirnoće može se u prvi mah učiniti da ova proza nema dramskih, lirskih i psiholoških napona. Međutim, to je samo privid. Pisac se koristi prustovskim i andrićevskim metodama spajanja vizije prošlosti i vizije sadašnjosti. Tako on oko jednog premeta (na primer: gradskog sata) ispreda bajke, anegdote, čudesne priče iz daleke prošlosti i sve to prepliće sa svojim i tuđim viđenjem.

D. P.

BORBEN VLADOVIĆ: „BALKONSKI  
PROSTOR“

Biblioteka mladih Fonda A. B. Šimić, Zagreb, 1970.

O novinama koje donosi knjiga Borbeno Vladovića moglo bi se govoriti u svetlu dve činjenice: 1) tzv. konkretna, zatim vizuelna poezija, sa svim svojim brojnim „podvrstama“ sve manje su događaji poetske jereze, periferni pravci ili izolovani pothvati, i sve više, nadrastajući ove granice, poprimaju fizionomiju, karakter i prerogative jedne odvojene poetike, jedne pesnički prevratničke prakse, opštijeg, korenito prostranijeg fenomena i prelomnog trenutka u razvoju poetskih formi, možda ne manjeg značaja od svojevremene pojave blanc versa; 2) U svetskim panoramama (jer, evidentno je da se, kako je to već A. Spatola naglasio, radi o nadnacionalnom pesničkom događaju) ove poezije nije zastupljeno još ni jedno naše ime, začudo ni od Slovenaca, koji su se javili, relativno, rano, ali to nikako ne znači da i kod nas nema interesantnih pesnika-konkretista, već pre se radi delom o nemogućnosti da se u potpunosti bude informisan o svim pojavama i brzim promenama, a delom o nepostojanju pouzdanih kriterija, koji su tek u formiranju, na osnovu kojih bi se mogli izvoditi sudovi i kritički ocenjivati ova dešavanja, pogotovo danas, u eri dezintegracije vrednosti iz sklopa sveta u kome se obrazuju.

Pesma „luk i voda — luk u vodi“ ovu poznatu uzrečicu za označavanje efemerije, koještarije, za tričavo, bezvredno, na jedinstveno-jednostavan način uzdiže do prvorazrednog pesmovnog materijala, sugerirajući nam, na takav način, neodredivost stroge granice između onoga što je „za“ i onoga što „nije za“ pesmu, dovodeći, tim postupkom, poetski „relevantno“ u samu blizinu apsurdnog. Pozadinu pesme predstavljaju notne linije, čime se, automatski, grafički prostor pesme proširuje na čitavu stranicu, a tri kratke reči konstruišu nešto blisko sistemu. Dve horizontale, između „prostor vazduha i vode“, razina, vertikalno spuštanjem, jedna „kategorija“ više nije ravnopravna (luk i voda, s kopolom „i“) s drugom već (luk u vodi, odmah i paradigmatiska promena) je sada u njoj, njom obuhvaćena. U pesmi *Moj rast* pesnik izbegava da se nađe u situaciji da nam, poređenjem sapošti, „moje su godine kao voda što pada niz krov“, ili nešto slično tome, takođe nema ni metaforisanja, „voda koja otiče mojih godina“. Umesto svega toga, imamo crtež fragmenta od jedne vrste crepa (u Dalma-ciji je zovu, ako ne grešim, „konalica“). a u međuprostoru cifre godina 1943—69. Godine kojima se meri pesnikov život, godina rođenja, godina nastanka pesme itd. izjednačene su sa potokom vode... Konačno, godine „rastu“, po temporalnoj progresiji prolaženja, ali onako kako ih je Vladović potpisivao, niz krovni nagib, uvek okrenut na dole, one dobijaju sasvim drugi smisao. Pa i onih dvanaest jedinica u dnu kvadrata „zvuče“ u našem vidnom polju, ali i konotacijski, ironično u poređenju sa istim brojem nula u vrhu.

Čitav niz uspelih pesama još bi se dao izdvojiti: *Tijelo kaosa*, *Forma 2*, *Sto 100% zagorčava život*, *Ostavština razgovora*, *poprište*, *Triptih*, *Barokni balkon*, *Krajnji do-met je staklo... Slušaj naglo raspadanje*, *Žeđ*, kao i izvrsna poslednja *Riječ-kocka*, sva u damarima magijskog jezika bajanja, „čarodijanja“. O njima bi takođe trebalo pisati, ali u jednom kontekstu drugačijem od ovog našeg, koji je prvenstveno zaintrigiran procesom vizualizacije pesme, koja se sprovodi različitim, novim tretmanom elemenata pesme, vodeći nas iz oblasti preživele imagerije u oblast nove, eksplicitne oslikovljenosti.

J. K.